

**MINISTERUL EEDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 347.921.8:342.723(4780(043)

SUHOV VADIM

**SISTEMUL DE ASISTENȚA JURIDICĂ GARANTATĂ DE STAT ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale Științe Jurdice și Economice
Universitatea de Stat din Moldova

Comisia de doctorat:

1. Arseni Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM – președinte;
2. Smochină Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM – conducător științific;
3. Guceac Ion, academician, doctor habilitat în drept, profesor univestar, USM, membru al Comisiei de îndrumare, membru – referent;
4. Belecciu Ștefan, doctor în drept, profesor universitar, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI, membru - referent;
5. Țurcan Sergiu, doctor în drept, conferențiar universitar, Judecător, Curtea Constituțională a Republicii Moldova, membru - referent.

Susținerea va avea loc la 16 octombrie 2024, ora 10.00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii doctorale Științe Jurdice și Economice, Universitatea de Stat din Moldova, pe adresa, mun. Chișinău, Republica Moldova, strada M. Kogălniceanu, nr. 67, bloc 2, aula 119

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 10 septembrie 2024.

Președinte

Arseni Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Conducător științific,

Smochină Andrei, doctor habilitat în drept, profesor

Suhov Vadim

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	7
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	16
BIBLIOGRAFIE.....	22
LISTA PUBLICAȚILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	26
ADNOTARE (în română, rusă și engleză)	30

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și noutatea științifică a cercetării: Sistemele constituționale moderne consideră justiția o garanție importantă a drepturilor și libertăților civile. [9, p. 12]. Prin urmare, accesul la justiție, care este o modalitate de a asigura protecția legală a drepturilor și intereselor, este deosebit de important în condițiile actuale. [24, p. 117].

Statul modern tinde spre reducerea implicării sale în diverse relații sociale, inclusiv statutul juridic al individului. În acest context, asistența juridică devine deosebit de importantă, ca parte a dreptului la un proces echitabil și a garanției accesului la instanță pentru protejarea drepturilor și libertăților. Iar restricția accesului la asistență juridică poate împiedica serios accesul la justiție, în special pentru persoanele care nu au suficiente mijloace pentru a plăti serviciile unui avocat. Acest drept este garantat de alin. (3) a art. 26 din Constituția Republicii Moldova [8], iar în cazurile stabilite de Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat [16], reprezintă un mijloc de realizare a principiului egalității în fața legii și a instanței și este menit să asigure egalitatea reală în sensul egalității de șanse a diferitelor subiecte, în funcție de statutul lor – social, patrimonial etc. [26, p. 105].

Realitatea de astăzi este caracterizată de un nivel scăzut al veniturilor populației [2], de o cultură juridică insuficientă a cetățenilor și de lipsa de cunoștințe juridice elementare a acestora. [27, p. 82]. În aceste condiții, cererea de asistență juridică garantată de stat crește de la an la an, pentru care statul moldovean cheltuiește sume considerabile [6]. În același timp, în funcționarea sistemului de asistență juridică garantată de stat există o serie de deficiențe, la care au atras atenția atât Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, cât și experții care au studiat unele aspecte ale funcționării sistemului [7], [23], [19], [12], [5], [11], precum și Avocatul Poporului [21] și Curtea de Conturi [22].

Unele acțiuni de optimizare a sistemului de asistență juridică garantată de stat sunt prevăzute în Strategia pentru independența și integritatea sectorului justiției 2022-2025 și în Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia [17]. Optimizarea sistemului de asistență juridică garantată de stat se încadrează și în Strategia de securitate națională a Republicii Moldova, proiectul căreia a fost aprobat de Parlament la 15 decembrie 2023. [20].

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în studierea aprofundată și cuprinzătoare a sistemului existent de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, deoarece problema acordării unei astfel de asistențe a apărut în practica juridică a Republicii Moldova relativ recent și nu a fost încă suficient

dezvoltată de specialiștii autohtoni [28, p. 297]. Au fost investigate și analizate ideile doctrinare și standardele internaționale. A fost identificat și descris un nou aspect, nemenționat anterior în literatură, care a fost definit ca „criteriul personal al acordării asistenței juridice garantate de stat”. A fost dată o definiție a autorului a „sistemului de asistență juridică garantată de stat”. Au fost identificate, analizate și descrise circumstanțele care creează dificultăți în funcționarea sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, precum și factorii care împiedică realizarea accesului complet și neîngrădit la această asistență. Au fost elaborate căi optime de depășire a dificultăților identificate și de îmbunătățire a funcționării sistemului și au fost formulate propuneri de îmbunătățire a reglementării normative.

Ipozeza acestei cercetări este o presupunere conform căreia:

- sistemul de asistență juridică garantată de stat este un mecanism necesar într-un stat de drept, prin intermediul căruia statul elimină barierele financiar-economice în calea accesului egal și liber la justiție și asigură respectarea intereselor publice în exercitarea acesteia;
- sistemul de asistență juridică garantată de stat existent în Republica Moldova corespunde în general standardelor internaționale, dar necesită optimizare pentru a-și îmbunătăți eficiența. Acesta necesită o unificare a criteriilor de acordare și maximizarea rambursării cheltuielilor pentru serviciile furnizate.

Scopul și obiectivele cercetării: Scopul prezentului cercetări este o analiză și o evaluare cuprinzătoare a sistemului existent de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, din perspectiva opiniilor doctrinare și a standardelor internaționale, pentru a identifica domeniile problematice și neconcordanțele. Pentru a atinge acest obiectiv, trebuie rezolvate următoarele obiective:

1. Analiza situației științifice în domeniul cercetării în cadrul doctrinelor internaționale și naționale pentru a înțelege situația actuală;
2. Studiu aprofundat și analiză a standardelor privind dreptul la asistență juridică garantată de stat, stabilite de principalele documente internaționale în domeniul drepturilor omului, cu scopul de a identifica repere pentru evaluarea sistemului național;
3. Analiză științifică, normativă și practică a organizării funcționării sistemelor de asistență juridică garantată de stat la nivel internațional și național;
4. Elaborarea definiției "sistemului de asistență juridică garantată de stat" pentru a preciza obiectul cercetării și a asigura o înțelegere unică;
5. Analiză detaliată a criteriilor și caracteristicilor internaționale ale acordării asistenței juridice garantate de stat în funcție de domeniul relațiilor sociale

reglementate, pentru a identifica diferențele și similitudinile din practica națională;

6. Cercetare și analiză aprofundată a condițiilor și procedurilor de acordare a asistenței juridice garantate de stat în Republica Moldova prin prisma criteriilor internaționale și identificarea problemelor juridice și instituționale care influențează procesul acordării acesteia;
7. Elaborarea propunerilor de modificare a legislației în vederea perfecționării sistemului de asistență juridică garantată de stat.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese: În această cercetare au fost folosite diverse abordări metodologice, deoarece obiectul studiat - sistemul de asistență juridică garantată de stat - reprezintă o entitate complexă și multidimensională în contextul asigurării drepturilor omului într-un stat de drept. Au fost utilizate următoarele metode: metoda filosofică dialectică, metoda filosofică metafizică, metoda istorică, metoda comparativ-juridică, metoda formal-juridică, metoda sociologică, metoda observației personale, metodele logice de analiză și sinteză.

Problema științifică importantă soluționată ca urmare a cercetării constă în analiza și evaluarea actelor normative care reglementează funcționarea sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, precum și a practicii aplicării lor, din perspectiva standardelor internaționale, pentru a stabili conformitatea sa cu aceste standarde și a elabora recomandări care pot contribui la îmbunătățirea acestui sistem și la creșterea eficienței sale.

Importanța științifico-teoretică a lucrării de disertație constă în rezolvarea unei probleme științifice pe parcursul cercetării, pe baza căreia se poate influența procesul de modernizare a sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, sporindu-i eficiența. Aceasta constă în:

- concretizarea standardelor internaționale generale teoretice privind asistența juridică garantată de stat; identificarea problemelor teoretice și practice ale funcționării sistemelor de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, precum și analiza și evaluarea lor prin prisma standardelor menționate mai sus; formularea unor propuneri concrete de lege ferenda, fundamentate pe rezultatele cercetării.

Importanța practică a cercetării rezidă în posibilitatea utilizării materialelor sale și a concluziilor și recomandărilor formulate în activitatea de elaborare a legilor și de aplicare a legii, precum și în procesul de învățământ pentru pregătirea cadrelor juridice.

Aprobarea rezultatelor cercetării: Rezultatele obținute în procesul cercetării au fost prezentate la diferite conferințe științifice internaționale și naționale în anii 2020 – 2023. Pe tema cercetării au fost publicate unsprezece articole științifice în reviste științifice naționale, inclusiv una dintre ele în coautorat cu conducătorul științific, profesor, doctor habilitat în drept Andrei Smochină.

Structura și volumul lucrării: Structura lucrării este definită de scopul și obiectivele cercetării. Lucrarea include următoarele: anotare în limba română, rusă și engleză; introducere; patru capitole, împărțite în secțiuni, cu concluzii pentru fiecare capitol; concluzii generale și recomandări; bibliografia din 475 surse; două anexe.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere**, se argumentează alegerea temei de cercetare, actualitatea și noutatea ei științifică. Se stabilesc scopurile și obiectivele cercetării. Se formulează ipoteza. Se sintetizează metodologia. De asemenea, se descrie importanța teoretică și practică a rezultatelor cercetării, se oferă informații despre aprobarea lor. Se dă o caracteristică a structurii tezei.

Capitolul 1 " Rolul statului în acordarea de asistență juridică: o analiză a opiniilor doctrinare în contextul accesului la justiție și al dreptului la apărare" conține o revizuire a cercetărilor și opiniilor unor savanți străini și moldoveni, legate de tema tezei, în aspectul dezvoltării doctrinare la stadiul actual. Capitolul este format din cinci secțiuni.

Deoarece, conform doctrinei moderne, asistența juridică este principalul element al accesului echitabil la instanță, analiza situației științifice în domeniul cercetării a început cu o revizuire a dezvoltărilor teoretice ale autorilor moldoveni și străini, referitoare la promovarea drepturilor omului și accesul la justiție într-un stat de drept. Mai departe, având în vedere atenția pe care toate statele democratice o acordă astăzi dreptului la apărare, în a doua secțiune a capitolului este prezentată o revizuire a ideilor științifice legate de înțelegerea locului și rolului acestui drept constituțional important în asigurarea supremației legii și a echității în exercitarea justiției, precum și a conținutului său, în care cercetătorii includ și asistența juridică. În a treia secțiune sunt analizate dezvoltările teoretice moderne în domeniul obligației statului de a oferi asistență juridică gratuită membrilor societății sărace. A patra secțiune conține o analiză a celor două puncte de vedere opuse asupra problemei apărării singure și a asistenței juridice obligatorii, care, potrivit cercetătorilor, ar trebui, de asemenea, să fie garantată de stat. Iar concluziile autorului, făcute în urma celor expuse, concluzionează capitolul.

Autorul remarcă faptul că în a doua jumătate a secolului XX, mecanismele de asistență juridică au devenit larg răspândite în marile democrații industriale dezvoltate din lumea occidentală, care și-au propus construirea unui stat al bunăstării generale. În anii 1970, a avut loc o avansare semnificativă în furnizarea asistenței juridice pentru segmentele sărace ale populației. Treptat, a devenit evident că chiar și membrii clasei de mijloc au nevoie, în anumite cazuri, de sprijinul statului pentru accesul la justiție [1]. De-a lungul anilor următori, s-au obținut numeroase succese în ceea ce privește accesul la justiție. Cu toate acestea, această problemă rămâne actuală, în special în țările în curs de dezvoltare [15].

Republica Moldova, care a pornit pe calea construirii unui stat de drept, trebuie să finalizeze transformările începute în 1991. Acest lucru va face posibilă crearea unei societăți oneste, puternice și sănătoase, în care drepturile omului vor fi pe deplin respectate [14]. Cu toate acestea, în lumea modernă este important nu numai să se promoveze drepturile omului, ci și să se asigure protecția acestora. Un element-cheie al protecției drepturilor este accesul la justiție, iar asistența juridică este una dintre principalele modalități de a asigura acest lucru.

Problemele legate de accesul la justiție, dreptul la apărare și dreptul la asistență juridică ca element de bază al dreptului la un proces echitabil au fost abordate în studiile lor de către cercetătorii naționali Elena Aramă, Alexandru Arseni, Gheorghe Avornic, Anatolie Bantuș, Igor Bâcu, Igor Botezatu, Teodor Cârnaț și Maria Cârnaț, Mariana Chicu, Rodica Ciobanu, Adrian Crasnobaev, Ion Creangă, Gheorghe Costachi, Natalia Creciun, Igor Dolea, Gheorghe Golubenco, Silvia Goriuc, Ion Guceac, Corneliu Gurin, Eugen Guțanu, Arina Ialanji, Pavel Madrigan, Iurie Margineanu, Alexandru Negru, Andrei Pîntea, Vitalie Pîrlog, Mihai Poalelungi, Victor Popa, Petru Railean, Inga Roșca, Svetlana Slusarenco, Andrei Smochină și Carolina Smochină, Liliana Staver, Gheorghe Sult, Gheorghe Susarenco, Victoria Șterbeț, Elena Tanase, Eugeniu Trocin, Serghei Țurcan, Tudor Osoianu, Ivan Vesco, Dumitru Vieru și Eufimia Vieru, Tatiana Vîzdoagă, Victor Zaharia, Veaceslav Zaporozjan, precum și străini Mihai Apetrei, Alexandru Baroi, Raluca-Miga Beșteliu, Catrinel Brumar, Constantin Bulai, Ion Deleanu, Vintilă Dongoroz, Cristian Ionescu, Gheorghina Fusu, Nicu Jidovu, Siegfried Kahane, Laurentiu Nae, Ion Neagu, Ion Negru, Gheorghe Nistoreanu, Alexandrina-Mirela Perian, Claudia Roșu, Mindora-Ioana Rusu, Grigore Teodoru, Laura Magdalena Trocan, Constantin Țeț, Beatrice Ștefănescu, Costin Ion Udrea, Nicolae Volonciu, (România), Earl Johnson Jr., Mohmoud Cherif Bossiouni, Michael P. Scharf, Eugene Cerruti (S.U.A.), Ergül Çeliksoy, Peter Henry Gross, James Gordley, Bryant Garth (Marea Britanie), Henriikka

Rosti, Johanna Niemi, Maarjikka Lasola (Finlanda), Brian Etherington, Simon Rice (Australia), Mauro Cappelletti (Italia), Kristel Juriloo (Norvegia), Anđeliĵa Adamoviċ (Slovenia), Пальховский А. М., Фойницкий И. Я., Васьковский Е. В., Григорий Диков (Rusia), Довидас Виткаускас (Letonia), Андрусів В. Г., Сміх В.В., Личко В. С., Данилевська Ю. О., Павлик Л. В., Петрович З. З., Цмоць У. О., Гладун Г. І., Шрамко Ю. Т., Юршкевич О. Г., Стаматіна М. В., Наливайко В. С., Таращук О. В., Дуфенюк О. М., Марко С. І. (Ucraina), ale căror lucrări au constituit baza teoretică a cercetării.

În același timp, problema asistenței juridice garantate de stat a fost dezvoltată în principal de autori străini. În ciuda interesului crescut pentru această problemă, cercetările fundamentale în Republica Moldova pe această temă sunt rare.

În rezultatul studierii punctelor de vedere ale savanților sus-menționați, exprimate în lucrările studiate, publicate la subiectul cercetării, atât în țară, cât și peste hotare, se conchide că interpretările doctrinare analizate facilitează procesul de înțelegere a esenței juridice a dreptului la asistență juridică garantată de stat și de instituția juridică respectivă.

În special, analiza viziunilor doctrinare cu privire la problema accesului la justiție a contribuit la formarea concluziei că asistența juridică garantată de stat, ca unul dintre elementele dreptului la apărare, este "cea mai fundamentală" dintre drepturile fundamentale ale omului, deoarece reprezintă un mijloc de protecție a acestor drepturi, asigurând posibilitatea unui acces echitabil și egal la justiție. În anumite cazuri, când interesele publice prevalează asupra celor personale, statul constrânge în mod coercitiv o persoană, indiferent de dorința sa, să accepte asistența juridică pusă la dispoziție, care în astfel de situații devine obligatorie.

Autorul este de acord cu opinia conform căreia, în procesul penal, asistența juridică trebuie acordată obligatoriu tuturor inculpaților, indiferent de gravitatea infracțiunii, complexitatea cauzei și severitatea pedepsei. Și chiar și independent de dorința persoanei, deoarece interesul public pentru o examinare corectă a cauzei și pronunțarea unei sentințe juste trebuie să prevaleze asupra intereselor personale, indiferent de motivele care le stau la bază. Asistența juridică nu poate concura cu dreptul la apărare singură, deoarece aceste două drepturi, care, alături de celelalte drepturi ale inculpatului, constituie conținutul dreptului la apărare, se completează doar reciproc [18, p. 18].

Se concluzionează că asistența juridică este un mijloc eficient de asigurare a drepturilor și libertăților omului. Institutul asistenței juridice dobândește o importanță deosebită în condițiile în care au loc schimbări semnificative în relațiile sociale în

procesul de reformă a societății și a statului. În acest sens autorul observă că democratizarea Republicii Moldova, necesitatea utilizării standardelor general acceptate de protecție a drepturilor și libertăților omului fac cercetările științifice în domeniul asistenței juridice garantate de stat extrem de relevante și semnificative din punct de vedere social.

Capitolul 2 al lucrării se intitulază „**Reglamentarea internațională normativă și impactul practice în spațiul național**” și este format din opt secțiuni. În prima secțiune, sunt analizate principalele standarde internaționale referitoare la dreptul la asistență juridică garantată de stat, stabilite și dezvoltate de o serie de documente internaționale. În a doua și a treia secțiune, sunt prezentate principalele modele existente în lume de gestionare a sistemelor de asistență juridică garantată de stat și de furnizare a acesteia. A patra secțiune prezintă parcursul istoric al sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova. A cincea secțiune este dedicată analizei modelului național de gestionare a sistemului de asistență juridică garantată de stat, precum și a organelor care participă la gestionarea sistemului la toate cele trei niveluri de administrare, și investighează competențele lor. A șasea secțiune analizează entitățile care furnizează asistență juridică și caracteristicile fiecăreia dintre ele. A șaptea secțiune conține o analiză a modalităților de asigurare a calității serviciilor juridice furnizate, impuse prin lege fiecărei entități de gestionare a sistemului, iar a opta secțiune prezintă concluziile autorului cu privire la materialele capitolului doi.

Autorul observă că, domeniul de aplicare a drepturilor și libertăților omului în societatea modernă este determinat nu numai de particularitățile unei anumite comunități de oameni, ci și de dezvoltarea civilizației umane în ansamblu și de nivelul de integrare a comunității internaționale [25, p. 101]. Iar consacrarea dreptului la asistență juridică în articolul 26 al Constituției RM este rezultatul implementării normelor juridico-internaționale, care sunt proclamate în acte internaționale globale generale și speciale și care au stat, de asemenea, la baza funcționării sistemului de asistență juridică garantată de stat, creat în RM.

Cu toate acestea, crearea unui sistem eficient de asistență juridică garantată de stat nu se poate limita la adoptarea unei legi corespunzătoare. Construirea și dezvoltarea unui astfel de sistem necesită eforturi suplimentare, orientate spre găsirea de soluții practice pentru optimizarea sa, organizarea activității subiectelor care oferă asistență juridică, controlul calității acesteia, asigurarea accesului larg la asistență juridică gratuită pentru potențialii beneficiari.

Găsirea unor astfel de soluții poate fi facilitată prin apelarea la experiența internațională, deoarece în ultimele decenii au fost create și se dezvoltă cu succes sisteme de asistență juridică garantată de stat în diferite țări din lume. Analiza și evaluarea experienței internaționale de funcționare a sistemelor de asistență juridică garantată de stat vor ajuta la evitarea greșelilor altora și vor crea oportunități ample pentru optimizarea celor vechi și crearea unor noi mecanisme mai eficiente de furnizare a asistenței juridice de calitate persoanelor care au nevoie de aceasta.

Republica Moldova nu este încă membru al UE, dar Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, semnat în 2014, îi deschide noi perspective de aprofundare a reformelor democratice, inclusiv în ceea ce privește statul de drept și respectarea drepturilor omului [10, p. 13]. Conținutul Acordului de asociere arată că dialogul politic, printre altele, va fi orientat către reforme interne în scopul asigurării unei bune guvernări prin creșterea eficienței instituțiilor democratice și a statului de drept, precum și a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale [4, p. 146].

Acordul de asociere prevede cooperarea juridică între UE și Moldova în materie civilă, penală și comercială prin intermediul negocierilor; ratificării și implementării numeroaselor convenții referitoare la cooperarea juridică în materie penală, a Convenției de la Haga privind dreptul internațional privat, a convențiilor legate de protecția copiilor; aderării la documentele relevante ale ONU și OSCE și a unei cooperări mai strânse cu Eurojust [13, p. 19-27]. „Justiție, libertate și securitate” - așa se numește unul dintre capitolele Acordului de asociere, care prevede respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care va sta la baza cooperării. În acest sens, principiul statului de drept constă într-un sistem judiciar independent, accesul cetățenilor la justiție și dreptul la un proces echitabil [3, p. 30], care nu sunt posibile fără acces egal la asistență juridică. Standardele stabilite în documentele internaționale sunt repere și pentru Republica Moldova.

Autorul remarcă faptul că principala caracteristică distinctivă a sistemului de asistență juridică garantată de stat, creată în Republica Moldova în 2007, este prezența unui organ de stat specializat - CNAJGS, care gestionează procesul de acordare a asistenței juridice la al doilea nivel de luare a deciziilor, în colaborare cu Uniunea Avocaților [29, p. 137]. La primul nivel de luare a deciziilor, sistemul este gestionat de Ministerul Justiției, iar la al treilea nivel - de birourile teritoriale ale CNAJGS, conduse de coordonatori. Acest model de gestionare permite sistemului să rezolve eficient sarcinile care îi sunt atribuite.

Sistemul național de asistență juridică garantată de stat utilizează un model mixt de furnizare a serviciilor, în care acționează diverși furnizori. Utilizarea unui model mixt de furnizare a asistenței juridice garantate de stat permite alegerea celor mai bune modalități de a oferi asistență juridică, valorificând potențialul tuturor furnizorilor de servicii juridice existenți.

Calitatea asistenței juridice garantate de stat este asigurată prin stabilirea unor proceduri adecvate de selecție a furnizorilor de servicii juridice, a pregătirii lor profesionale, a introducerii standardelor de calitate corespunzătoare pentru serviciile prestate, a monitorizării și evaluării activității entităților care furnizează asistență juridică garantată de stat.

Evaluând sistemul național de asistență juridică garantată de stat din perspectiva eficienței modelului de gestionare, a sustenabilității și a asigurării completitudinii și calității serviciilor oferite prin prisma standardelor internaționale analizate, autorul constată că acesta corespunde în mare parte acestor standarde. Cu toate acestea, legislația națională nu oferă suficiente garanții împotriva intervenției judiciare excesive în procesul de acordare a asistenței juridice garantate de stat.

În acest capitol, autorul definește și conceptul de "sistem de asistență juridică garantată de stat".

Capitolul 3 „ Criterii internaționale și caracteristici ale acordării asistenței juridice garantate de stat în funcție de domeniul relațiilor sociale reglementate” în prima secțiune identifică domeniile și definește criteriile de acordare a asistenței juridice garantate de stat. A doua secțiune a capitolului analizează criteriile de acordare a asistenței juridice gratuite persoanelor social vulnerabile în cadrul procedurilor penale și rezumă experiența internațională în ceea ce privește aplicarea acestora. Cea de-a treia secțiune descrie și analizează condițiile de acordare a asistenței juridice obligatorii și de recuperare a cheltuielilor de asistență juridică stabilite de standardele internaționale. Cea de-a patra secțiune descrie criteriile și experiența internațională în ceea ce privește acordarea de asistență juridică garantată de stat în procedurile civile. A cincea secțiune conține concluziile autorului cu privire la materialele prezentate în acest capitol.

Autorul remarcă, în special, că criteriile de acordare a asistenței juridice garantate de stat reprezintă unul dintre cele mai importante elemente ale acesteia, asigurând eficiența acestui institut.

Conform standardelor internaționale, dreptul la asistență juridică gratuită nu este absolut. Standardele stabilesc criterii financiare și de fond pentru acordarea unei astfel de asistențe, care trebuie să existe simultan.

Stabilirea pragului de sărăcie la definirea criteriului financiar este atribuită standardelor internaționale autorităților naționale, care trebuie să ofere garanții suficiente că acest criteriu nu este definit arbitrar.

Criteriul material pentru acordarea asistenței juridice gratuite în cadrul procedurii penale este destul de detaliat elaborat de CEDO și CDO. Este definit de gravitatea infracțiunii și severitatea pedepsei amenințătoare; complexitatea juridică sau factuală a cauzei; situația socială și personală a persoanei, care o lipsește de posibilitatea de a se apăra singură. Iar în cadrul procedurii civile, Părțile Contractante trebuie să decidă singure cum să respecte obligațiile de a asigura un proces echitabil, care decurg din articolul 6(1) al Convenției și să stabilească criteriile de selecție a cauzelor pentru care poate fi acordată asistență juridică gratuită.

Analiza practicii internaționale de acordare a asistenței juridice gratuite în cadrul procedurii civile a permis autorului să evidențieze o abordare aplicată de unele state, care face ca dreptul la asistență juridică gratuită să depindă de anumite calități personale ale subiectului care o solicită. Această abordare, nedescrisă în literatură, este numită de autor "criteriu personal".

Asistența juridică obligatorie nu este prevăzută de principalele documente internaționale privind drepturile omului. Dispozițiile referitoare la aceasta au fost formulate de CEDO și Comitetul pentru drepturile omului al ONU ca urmare a interpretării extensive a art. 6(1) din Convenția de la Roma și art. 14(1) ICCPR, și au apărut pentru prima dată în Statutul Curții Penale Internaționale a ONU. Instanțele internaționale delimitează asistența juridică obligatorie de asistența juridică gratuită pentru persoanele cu venituri mici și lasă la latitudinea autorităților naționale stabilirea criteriilor de acordare a acesteia, care sunt obligate să asigure un proces echitabil. Conform standardelor internaționale, cheltuielile aferente acordării asistenței juridice obligatorii în cadrul procedurii penale, în caz de recunoaștere a vinovăției persoanei de săvârșire a infracțiunii, pot fi recuperate de la aceasta la sfârșitul procesului, dacă are suficiente mijloace pentru a le acoperi, dacă acest lucru este prevăzut de legislația națională.

Criteriile de acordare a asistenței juridice garantate de stat analizate în capitolul 3 au fost luate ca bază pentru evaluarea sistemului național.

În Capitolul 4 „Criterii și proceduri pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat”, care constă din cinci secțiuni, au fost analizate toate motivele și procedurile prevăzute de legislația în vigoare pentru acordarea acestei asistențe în toate tipurile de proceduri judiciare, motivele și procedurile de refuz a acesteia și de recuperare a cheltuielilor pentru acordarea de servicii juridice. Au fost

studiate, descrise și analizate situațiile care se dezvoltă în domeniul practic, au fost identificate cele mai semnificative lacune în legislație și deficiențe în practica aplicabilă, care necesită eliminare.

Autorul notează că scopul principal al funcționării sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova este de a asigura accesul egal la justiție prin reducerea barierelor financiar-economice în calea obținerii asistenței juridice de către persoanele sărace și vulnerabile din punct de vedere social. Legislația Republicii Moldova oferă garanții mai ample pentru asistență juridică gratuită decât standardele internaționale, inclusiv posibilitatea de a o obține nu doar în cauze penale și nu doar pentru inculpați, ci și pentru toți cei care au nevoie și îndeplinesc criteriile stabilite, indiferent de tipul procedurii judiciare. Cu toate acestea, lipsa reglementării normative a unor probleme procedurale și ineficiența legislației fiscale creează unele dificultăți în funcționarea sistemului și condiții pentru abuzul dreptului la asistență juridică gratuită.

În anumite cazuri prevăzute de lege, asistența juridică este obligatorie în interes public. Criteriile actuale de acordare a asistenței juridice obligatorii în procesul civil național, în opinia autorului, corespund pe deplin scopului statului de a asigura un acces efectiv la instanță și nu necesită modificări sau completări.

Concomitent, autorul remarcă faptul că condițiile de participare obligatorie a avocatului în procesul penal, stabilite de legislația națională, corespund de asemenea pe deplin criteriilor internaționale. Cu toate acestea, fiind un susținător al ideii expuse în Capitolul 1 privind obligativitatea asistenței juridice pentru toți inculpații în cauzele penale, autor propune revizuirea criteriilor naționale în această privință. El consideră că participarea obligatorie a avocatului pentru toți inculpații va corespunde valorilor sociale schimbate și tradiției juridice naționale. Acest lucru va crea garanții suplimentare pentru un proces echitabil și va ajuta la rezolvarea multor probleme în funcționarea sistemului de asistență juridică garantată de stat.

În același timp, în scopul depășirii dezechilibrului procedural în asigurarea drepturilor părților la proces, care va apărea inevitabil ca urmare a participării obligatorii a apărătorului în toate cauzele penale, autorul consideră necesar să se introducă instituția asistenței juridice obligatorii pentru victimele infracțiunilor, cu stabilirea criteriilor și ordinii acordării acesteia.

Legislația RM prevede acordarea de asistență juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor beneficiarului, și în alte cazuri, în afară de asistența juridică obligatorie, prevăzute de lege. În unele cazuri, legiuitorul leagă acest lucru de poziția vulnerabilă a persoanei. În altele, consideră că persoana nu are *a priori* suficiente

resurse pentru a plăti pentru servicii juridice, prin urmare verificarea situației sale financiare nu este necesară. De altfel, lista cazurilor în care asistența juridică calificată trebuie să fie acordată, indiferent de nivelul veniturilor, crește constant. Cu toate acestea, unele dintre motivele pentru acordarea asistenței juridice, indiferent de nivelul veniturilor, rămân declarative și nu sunt aplicate în practică. Lipsa unei reglementări clare a procedurii de solicitare și acordare a asistenței juridice, indiferent de nivelul veniturilor, duce la faptul că organele de urmărire penală și instanța de judecată confundă uneori asistența juridică calificată, acordată indiferent de nivelul veniturilor persoanei, cu asistența juridică obligatorie, solicitând-o din proprie inițiativă, fără a ține cont de dorința persoanei, încălcând uneori și dreptul acesteia la alegerea independentă a apărătorului.

Prin urmare, introducerea asistenței juridice obligatorii pentru inculpați în toate cauzele penale și pentru victimele infracțiunilor, în conformitate cu criteriile stabilite, va permite reducerea listei excesiv de extinse a criteriilor subiective de acordare a asistenței juridice garantate de stat, indiferent de nivelul veniturilor beneficiarului, și limitarea acesteia la asistența juridică obligatorie.

Conform Legii asistenței juridice garantate de stat, cetățenii străini și apatrizii au, de asemenea, dreptul la asistență juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor, în cazurile legate de acordarea azilului, expulzarea și luarea în custodie publică. Condițiile de acordare a asistenței juridice acestei categorii de persoane, stabilite de legislația națională, corespund standardelor internaționale, cu toate acestea, caracterul său facultativ, luând în considerare nuanțele legislației și practicii naționale de aplicare a legii, o face formală și puțin solicitată. În acest sens, în opinia autorului, pentru a asigura un drept real, nu declarativ, al acestor persoane la un proces echitabil, este necesar să se consacre prin lege dreptul lor la asistență juridică obligatorie în cazurile acestei categorii.

Asistența juridică calificată garantată de stat, în conformitate cu legislația în vigoare, poate fi acordată și persoanelor juridice aduse în fața justiției penale, care nu au un reprezentant numit în conformitate cu cerințele legii. Cu toate acestea, lipsa unor reguli interne clare ale CNAJGS, referitoare la procedura de solicitare și numire a avocatului, duce uneori la erori și chiar la abuzuri în aplicarea legii.

Se remarcă faptul că funcționarea eficientă a sistemului de asistență juridică garantată de stat necesită un mecanism selectiv de acordare a asistenței, datorită resurselor limitate. Asistența juridică calificată este disponibilă doar celor care îndeplinesc criteriile legale, excluzând anumite categorii de cauze, conform

standardelor internaționale. Dreptul de a contesta refuzul acordării asistenței juridice protejează solicitanții.

Având în vedere că asistența juridică calificată garantată de stat este plătită din resurse alocate de la bugetul de stat, o necesitate urgentă este crearea unui mecanism eficient de rambursare a statului pentru cheltuielile suportate. Cu toate acestea, mecanismul existent de rambursare a cheltuielilor pentru asistența juridică calificată nu răspunde la această cerință. Legislația nu reglementează anumite situații în care poate apărea necesitatea rambursării cheltuielilor de asistență juridică în cauze civile. Lipsa unui regulament intern creează dificultăți în aplicarea dispozițiilor legii. Iar regulile CPP stabilite pentru recuperarea de la persoanele condamnate a cheltuielilor pentru acordarea asistenței juridice obligatorii și a cheltuielilor pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat victimelor infracțiunilor și altor participanți la proces nu funcționează deloc.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prezenta lucrare de disertație analizează sistemul de asistență juridică garantată de stat existent în Republica Moldova. Problema științifică abordată constă în analiza și evaluarea actelor normative care reglementează funcționarea acestui sistem, precum și a practicii aplicării lor, din punctul de vedere al standardelor internaționale, pentru a stabili conformitatea acestui sistem cu aceste standarde și a elabora recomandări care pot contribui la îmbunătățirea sistemului și la creșterea eficienței acestuia.

În urma analizei efectuate a punctelor de vedere doctrinare ale cercetătorilor moldoveni și străini, precum și a standardelor și criteriilor internaționale de acordare a asistenței juridice garantate de stat, în combinație cu experiența internațională a aplicării acestora, autorul a ajuns la următoarele concluzii:

- Relațiile sociale în sine privind acordarea asistenței juridice sunt o manifestare a esenței statului de drept modern [Capitolul 1, 1.1, 1.2];

- Incapacitatea unei persoane, din cauza anumitor circumstanțe, de a atinge un scop legitim prin eforturi proprii impune ca statul să garanteze că o astfel de persoană beneficiază de asistență juridică de o calitate adecvată pentru realizarea și protecția drepturilor sale [Capitolul 1, 1.3, Capitolul 2, 2.1, Capitolul 3, 3.2, 3.4];

- În anumite cazuri în care interesul public prevalează asupra intereselor personale, statul poate constrânge o persoană, indiferent de dorința acesteia, să accepte asistență juridică, care în astfel de cazuri devine obligatorie. În același timp, statul poate prevedea posibilitatea de a recupera de la beneficiarul asistenței juridice

costurile aferente furnizării acesteia, în cazul în care acesta dispune de mijloace suficiente pentru a o plăti. [Capitolul 1, 1.4, Capitolul 3, 3.3];

- De asemenea, există o concepție științifică conform căreia, deoarece apărarea în procesul penal reprezintă un interes de ordine publică, acest interes ar trebui asigurat prin asistență juridică obligatorie în toate cauzele penale [Capitolul 1, 1.4]. Această concepție este susținută de anumite țări europene, care au stabilit în legislația lor o regulă conform căreia inculpatul în procesul penal trebuie să fie neapărat reprezentat de un avocat la alegerea sa sau din oficiu [Capitolul 3, 3.3];

- Statele ar trebui să instituie sisteme adecvate de acordare a asistenței juridice pentru a se asigura că asistența juridică este garantată [capitolul 2, 2.1, 2.2, 2.3];

Analiza modului de organizare a funcționării sistemelor de asistență juridică garantată de stat în diferite țări străine a demonstrat că:

- Pentru a asigura funcționarea eficientă a acestor sisteme, atribuțiile privind organizarea, coordonarea, furnizarea și monitorizarea asistenței juridice garantate de stat trebuie să fie încredințate anumitor organe, fie ele de stat sau private, existente sau create special în acest scop. Aceste organe trebuie să fie independente de intervenția părților terțe în procesul de luare a deciziilor și să dețină competențele necesare [Capitolul 2, 2.2];

- În scopul asigurării funcționării stabile și eficiente a sistemelor de asistență juridică garantată de stat, trebuie să fie create mecanisme adecvate de furnizare a serviciilor juridice și să fie implicați furnizori de astfel de servicii capabili să acorde asistență juridică de calitate. [Capitolul 2, 2.3];

- Un element important al sistemului de asistență juridică garantată de stat îl reprezintă criteriile de acordare, deoarece, având în vedere resursele limitate, fără existența unui mecanism de selecție a cazurilor, niciun astfel de sistem nu poate fi eficient [Capitolul 3, 3.2, 3.3, 3.4];

Pe baza materialelor studiate și analizate, autorul a definit sistemul de asistență juridică garantată de stat. Într-un sens restrâns, acesta reprezintă un ansamblu de organe și subiecte care acționează în temeiul legii și care sunt împuternicite să gestioneze procesul de acordare a asistenței juridice garantate de stat și să o ofere direct. Într-un sens larg, acesta reprezintă o parte integrantă a sistemului constituțional-juridic al statului democratic modern, constând într-un ansamblu de baze juridice și mecanisme de implementare a dreptului la asistență juridică garantată de stat, prin intermediul cărora statul elimină barierele financiare și economice în calea accesului liber și egal la justiție și asigură respectarea intereselor publice în exercitarea sa. [Capitolul 2, 2.8].

După ce a studiat și analizat criteriile de acordare a asistenței juridice garantate de stat stabilite prin documentele internaționale și aplicate în diferite țări, autorul a identificat, pe lângă criteriile financiare și de fond descrise, ”un criteriu personal” care condiționează acordarea asistenței juridice de anumite calități personale ale subiectului care o solicită. Acest criteriu poate fi aplicat atât în combinație cu criteriile financiare și de fond, cât și independent de acestea [Capitolul 3, 3,4, 3,5].

Analiza și evaluarea sistemului național de asistență juridică garantată de stat, efectuate în cadrul cercetării, au permis concluzia că, din punct de vedere al eficienței gestionării resurselor, proceselor și sarcinilor, modelele alese de gestionare a sistemului și de furnizare a serviciilor corespund standardelor internaționale și celor mai bune practici străine. Cu toate acestea, legislația națională nu oferă garanții suficiente împotriva intervenției judiciare excesive în procesul de acordare a asistenței juridice garantate de stat [Capitolul 2, 2.8].

Evaluând criteriile stabilite prin legislația națională pentru acordarea asistenței juridice gratuite persoanelor cu venituri mici, autorul a ajuns la concluzia că acestea corespund pe deplin standardelor internaționale. Cu toate acestea, reglementarea normativă insuficientă a unor aspecte procedurale nu permite aplicarea eficientă a acestor criterii și utilizarea celor mai bune practici străine [Capitolul 4, 4.1, 4.2.3, 4.5].

Criteriile existente pentru acordarea asistenței juridice obligatorii în cadrul procedurii civile naționale corespund pe deplin scopului de a asigura accesul efectiv la instanță [Capitolul 4, 4.2.2]. Cu toate acestea, nu se poate spune același lucru despre criteriile pentru acordarea asistenței juridice obligatorii în procesul penal, care, deși corespund standardelor internaționale, nu asigură pe deplin, în opinia autorului, respectarea intereselor publice și contravin tradiției juridice naționale schimbate, care solicită furnizarea obligatorie de asistență juridică în toate cauzele penale [Capitolul 4, 4.2.1].

În plus, așa cum a arătat studiul efectuat, problemele funcționării sistemului de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova sunt:

- Creșterea constantă a numărului de criterii personale pentru acordarea asistenței juridice calificate, indiferent de nivelul veniturilor beneficiarilor, adesea declarative și fără aplicare practică, complicând sistemul și administrarea acestuia [Capitolul 4, 4.2.3];

- Reglementarea insuficientă, inclusiv internă, a procedurii de refuz de acordare a asistenței juridice calificate, garantată de stat, contribuie la aplicarea greșită a legislației [Capitolul 4, 4.3];

- Deficiențe în asigurarea practică a asistenței juridice calificate garantate de stat altor participanți la procedurile penale, în afară de bănuit, învinuit, inculpat, ceea ce duce la un dezechilibru procedural în asigurarea drepturilor participanților la proces [capitolul 4, 4.1];

- Deficiențele reglementării normative, inclusiv a celei interne, a procedurii de recuperare a cheltuielilor de acordare a asistenței juridice în general, precum și lipsa unei reglementări normative adecvate a instituției de recuperare a cheltuielilor asistenței juridice calificate garantate de stat în cauzele penale, în special [Capitolul 4, 4.4].

Astfel, în cadrul cercetării efectuate, ipoteza formulată de autor a fost pe deplin confirmată.

În baza cercetării efectuate și a concluziilor de natură teoretică obținute, au fost formulate următoarele propuneri practice, orientate spre optimizarea sistemului de asistență juridică garantată de stat și reducerea cheltuielilor bugetare pentru aceasta:

1. Este necesar să fie stabilită prin lege obligativitatea asistenței juridice pentru toate persoanele care sunt aduse în fața justiției penale. Dacă o astfel de persoană a beneficiat de asistență juridică obligatorie pe cheltuiala statului, atunci, în cazul în care este găsită vinovată, este obligată să recupereze cheltuielile pentru acordarea acesteia, dacă nu dovedește că nu dispune de suficiente mijloace pentru a plăti serviciul juridic, precum și cheltuielile pentru acordarea asistenței juridice victimei infracțiunii. În acest scop, considerăm necesar să se introducă următoarele modificări în Codul de procedură penală al Republicii Moldova:

a) se propune formularea articolului 17 din CPP în următoarea redacție:

"Articolul 17. Asistența juridică în procesul penal

(1) În tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, în condițiile legii.

(2) Asistența juridică este obligatoriu pentru bănuit, învinuit, inculpat, condamnat pe tot parcursul procesului penal.

(3) Asistența juridică este obligatoriu pentru victimă și partea vătămată pe tot parcursul procesului penal în cauzele de violență în familie; de infracțiuni privind viața sexuală; de tortură, tratamente inumane sau degradante; de trafic de persoane, precum și dacă victima sau partea vătămată este minor. Organul de urmărire penală și procurorul, la cererea victimei sau părții vătămate, sau din oficiu, prin ordonanță motivată, iar instanța – prin încheiere, pot declara ca obligatorie asistența juridică

pentru victimă sau partea vătămată și în cauzele privind alte infracțiuni, dacă stabilesc că aceasta nu este în stare să își apere singură interesele.

(4) Dacă bănuitul, învinuitul, inculpatul, condamnatul, precum și victima sau partea vătămată, pentru care asistența juridică este obligatorie, nu dorește sau nu are posibilitatea să beneficieze de serviciile apărătorului ales, ori abuzează de dreptul la alegere a avocatului, întârziind procesul, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești, i se numește un avocat care să acorde asistență juridică calificată garantată de stat. Delegația avocatului numit încetează la momentul intrării în cauză a apărătorului ales.

(5) Dacă asistența juridică părților în proces a fost acordată de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, cheltuielile aferente acesteia se recuperează în ordinea prevăzută de Legea nr. 198 din 26.07.2007. În acest scop, o copie electronică a deciziei adoptate în cauză după dobândirea caracterului definitiv de către organul care a adoptat decizia se transmite către oficiul teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, care a desemnat avocatul care a participat în cauză. Concomitent, organul care a adoptat decizia informează oficiul teritorial despre numele, prenumele, codul personal și locul de reședință al persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea infracțiunii (sau locul de detenție), starea civilă și numărul persoanelor aflate în întreținerea acesteia, ori numele, prenumele și codul personal al persoanei care, în temeiul legii, poate fi obligată la răspundere patrimonială.

b) va fi necesar, de asemenea, să se aducă în concordanță cu această normă celelalte dispoziții ale codului.

2. O normă similară trebuie introdusă și în Codul contravențiilor, prevăzând obligativitatea asistenței juridice pentru persoanele aduse la răspundere pentru contravenții, pentru care legea prevede pedeapsa cu arest, și pentru victimele unor anumite tipuri de contravenții, având în vedere implicarea lor emoțională și poziția vulnerabilă, precum și obligația persoanei recunoscute vinovate să ramburseze cheltuielile cu asistența juridică.

Acestea noutăți vor atribui competenței organelor de drept verificarea existenței criteriului de fond și de subiectivitate al acordării asistenței juridice calificate, garantate de stat, în cauze penale și în cauze contravenționale, iar criteriul financiar nu va avea relevanță la momentul acordării asistenței juridice, ceea ce va simplifica și accelera procedura de numire a avocatului. În același timp, vor fi eliminate motivele de intervenție a organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești în activitatea coordonatorilor OT ai CNAJGS.

Verificarea criteriului financiar va fi efectuată după încheierea procesului. Dacă persoana recunoscută vinovată se va afla în măsură să plătească asistența juridică calificată, garantată de stat, acordată acesteia, cheltuielile pentru aceasta trebuie recuperate în același mod în care se recuperează în prezent în cauzele civile de la partea care a pierdut procesul. Cheltuielile pentru acordarea asistenței juridice victimei infracțiunii (contravenției) trebuie recuperate de la vinovat în mod necondiționat.

3. Este necesar să se introducă modificări și completări corespunzătoare la art. 84¹³ din Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova și la alin. (6) art. 55 din Legea privind azilul în Republica Moldova, și să se stabilească obligativitatea asistenței juridice pentru străini și apatrizi în cauzele de returnare și de declarare ca persoană indezirabilă, și în cauzele legate de acestea de luare în custodie publică; precum și în cauzele de acordare a azilului, dacă solicitantul solicită acest lucru. Cheltuielile pentru asistența juridică în astfel de cazuri trebuie să fie suportate de stat.

4. Este necesară ordonarea recuperării cheltuielilor pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat în cauzele civile. În acest scop, trebuie:

a) să se introducă completări corespunzătoare la art. 96 al Codului de procedură civilă, și să se oblige instanțele judecătorești, în cazurile în care în cauză a fost acordată asistență juridică calificată, garantată de stat, după ce hotărârea pronunțată în cauză a dobândit caracter definitiv, să transmită o copie electronică a acestei hotărâri la OT al CNAJGS, care a desemnat avocatul, cu informarea simultană a numelui, prenumelui, codului personal și a locului de reședință al persoanei care a pierdut procesul;

b) să se introducă modificări corespunzătoare la art. 97 al Codului de procedură civilă, prevăzând, în cazul încheierii tranzacției, obligația părții procesului de a recupera cheltuielile pentru acordarea asistenței juridice calificate, garantate de stat, celeilalte părți căreia i s-a furnizat astfel de asistență.

5. Luând în considerare recomandările de mai sus, este necesar să se introducă modificări și completări și în normele Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat, care definesc cercul persoanelor care au dreptul la asistență juridică calificată (art. 19), modul de acordare a acesteia (art. 25) și procedura de recuperare a costurilor acesteia (art. 23 și art. 23¹).

BIBLIOGRAFIE

1. *Access to Justice*. Edited by CAPPELLETTI, M. Milan - Alphen aan den Rijn: GiuffrèSijhoff, 1978-1979. V. 1. A world survey. Edited by Mauro Cappelletti and Bryant Garth. -- V. 2. Promising institutions. Edited by M. Cappelletti and J.

- Weisner. --V. 3. Emerging issues and perspectives. Edited by M. Cappelletti and B. Garth. --V. 4. The anthropological perspective. Edited by K. F. Koch. ISBN 9028604189.
2. *Banca de date statistice Moldova. Statistica socială* [online]. Biroul Național de Statistică [accesat 19.09.2022]. Disponibil: http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__04%20NIV__NIV070/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
 3. BOȚAN, I. *Prevederile Acordului Acordului de Asociere Republica Moldova - UE*: Ghid. Chișinău: Arc. 2014. 96 p. ISBN 978-9975-61-815-1.
 4. CĂLDARE, Gh. Colaborarea Republicii Moldova cu organizațiile internaționale în domeniul democratizării societății. În: *Teoria și practica administrării publice*, 22 mai 2015, Chișinău. Chisinau, Moldova: „Garamont” S.R.L., 2015, pp. 144-148. ISBN 978-9975- 3019-3-0.
 5. CIOBANU, I., HRIPTEVSCI, N. *Elementele cheie ale noului sistem de asistență juridică garantată de stat din Republica Moldova*. Chișinău: sept. 2008 [online]. CNAJGS [citat 02.06.2023]. Disponibil: <https://cnajgs.md/ro/publicatii-rapoarte-si-cercetari/elemente-cheieale-noului-sistem-de-asistenta-juridica-garantata-de-stat-in-republica-moldova>.
 6. CNAJGS. *Raport anual de activitate 1 ianuarie 2022 - 31 decembrie 2022*. [online]. CNAJGS [citat 06.06.2023]. Disponibil: https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/1799/Raportul_anual_de_activitate_CNAJGS_2022_f_inal_2.pdf.
 7. COCÎRȚA, A. *Sistemul de asistență juridică garantată de stat din Moldova: scurtă analiză și perspective pentru asistența juridică în cauzele non-penale*. Chișinău, mai 2011 [online]. CNAJGS [citat 02.06.2023]. Disponibil: https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/244/Sistemul_de_ajgs_din_Moldova_scurt_a_analiza_si_perspective_pentru_ajgs_in_cauze_non-penale.pdf.
 8. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2016, nr. 78.
 9. COSTACHI, G. Accesul liber la justiție - premisă importantă a calității justiției. În: *Studii și cercetări juridice*, Ed. 4, 22 noiembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2021, Partea 4, pp. 11-24. ISBN 978- 9975-3201-1-5.
 10. CREANGĂ, I., BOSTAN, O. *Beneficiile acordului de asociere UE-RM*. Chișinău: IDIS "Viitorul". 2015. 52 p. [online]. Institutul pentru Dezvoltare și

- inițiative Sociale [citat 06.06.2023]. Disponibil:
http://www.viitorul.org/files/library/4946294_md_ghid_ue_final_.pdf.
11. EFRIM, O., ROȘCA, V., ROȘCA, N., CERBU, S., BUREA, O. *Consolidarea profesiei de para-jurist în cadrul sistemului național de asistență juridică primară garantată de stat în Republica Moldova*. Chișinău: Tipogr. „Bons Offices”.2017. 52 p. ISBN 978-9975-87-203- 4.
 12. GRAMATIKOV, M., HRIPTEVSCI, N. *Evaluare asupra impactului Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat din Republica Moldova*. 51 p. [online]. CNAJGS [citat 01.06.2023]. Disponibil:
https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/251/Evaluare_asupra_impactului_Legii_cu_privire_la_asisten.pdf.
 13. GROSU, S. Prevederile de bază ale Acordului de Asociere În: *Guvernare și Democrație*, 2014, nr. 1(13), pp. 19-27. ISSN 1857-3932.
 14. GUCEAC, I. Dreptul obiectiv și drepturile omului în statul de drept democratic modern. In: *Teoria și practica administrării publice*, 21 mai 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Print-Caro, 2021, pp. 278-285. ISBN 978-9975-3492-7-7.
 15. *Historical Background* © 2023 Global Access to Justice Project [citat 05.02.2022]. Disponibil: <https://globalaccesstojustice.com/glocal-access-to-justice-history/>.
 16. Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat: nr. 198 din 26.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 157-160.
 17. Legea pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia: nr. 211 din 06.12.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2021, nr. 325-333.
 18. LEVANDOVSCII, N., SUHOV, V. Dileme privind reglementarea asistenței juridice obligatorii în legislația procesuală din Republica Moldova în comparație cu normele procesual penale din țările vecine. Propuneri pentru perfecționarea cadrului normativ referitor la instituția apărării. In: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2022, nr. 10, pp. 11-19. ISSN 2587-3601.
 19. MIHAILOV-MORARU, V., MOLOȘAG, N., LUPU, M., ZAHARIA, V. *Studiu cu privire la noi metode de acordare a asistenței juridice calificate garantate de stat*. Chișinău. 2013. 61 p. [online]. CNAJGS [citat 01.06.2023]. Disponibil:
https://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/pilon3/studiu_cu_privire_la_noi_metode_de_acordare_a.pdf.

20. *Proiectul Strategiei securității naționale a Republicii Moldova*. 24.11.2023 [online]. Președinția Republicii Moldova [citată 16.12.2023]. Disponibil: https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/Proiect%20SSN_2023.pdf.
21. *Raport privind respectarea drepturilor omului în republica Moldova pentru anul 2022* [online]. Avocatul Poporului [citată 06.06.2023]. Disponibil: <http://ombudsman.md/wpcontent/uploads/2023/04/Raport-privind-respectarea-drepturilor-%C8%99ilibert%C4%83%C8%9Bilor-omului-%C3%AEEn-Republica-Moldova-pentru-Anul2022.pdf>.
22. *Raportul auditului conformității asupra utilizării resurselor financiare publice alocate pentru administrarea sistemului de acordare a asistenței juridice garantate de stat în anii 2020-2022*. 28.02.2023 [online]. Curtea de Conturi a Republicii Moldova [citată 06.06.2023]. Disponibil: https://www.ccrm.md/rma_files/1077/hcc_8_2023_r_ro.docx.
23. SMITH, R., RABEI, O. *Calitatea Serviciilor de Asistență Juridică Garantată de Stat: Evaluarea necesităților Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat*. 2013. 35 p. [online]. CNAJGS [citată 06.06.2023]. Disponibil: https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/436/Report_Moldova_Legal_Aid_January_2013_RO_final.pdf.
24. ZAHARIA, V. *Accesul la justiție: concept, exigente, realizări și perspective*. Chișinău: Cartier juridic. 2008. 187 p. ISBN 9789975795227.
25. БОБРОВНИК, С. В. Міжнародні стандарти прав людини. В: О. В. ЗАЙЧУК, Н. М. ОНІЩЕНКО (ред.), *Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник* (с. 688). Київ: Юріпком Інтер. 2008. 668 с. ISBN 978-966-667-296-7.
26. ВАСИЛЬЕВ, А. А. Конституционное право на бесплатную юридическую помощь как средство обеспечения реального равноправия. В: *Вестник Поволжского института управления*. 2012. № 1. с. 105-106 [online]. Научная электронная библиотека «КиберЛенинка» [citată 04.06.2023]. ISSN 1682-2358 Disponibil: <https://cyberleninka.ru/journal/n/vestnik-povolzhskogo-institutu-upravleniya?i=810479>.
27. СМОКИНЭ, А., ЯНАК, И. Обеспечение прав и свобод личности в условиях правовой пассивности: современное состояние и перспективы. In: *Studii Juridice Universitare*, 2012, nr. 1-2, pp. 82-92. ISSN 1857-4122.
28. СУХОВ, В. Научная разработанность проблематики юридической помощи, гарантируемой государством. In: *Știință, educație, cultură*, 12 februarie 2021,

- Comrat. Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, 2021, Vol.1, pp. 394-398. ISBN 978-9975-3496-2-8; 978-9975-3496-1-1.
29. СУХОВ, В. Эволюция системы юридической помощи гарантируемой государством в Республике Молдова. In: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), 2022, nr. 3(153), pp. 135-146. ISSN 1814-3199. DOI: 10.5281/zenodo.6563936.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI ÎN TEMA TEZEI

Articole în reviste de specialitate:

1. Сухов Вадим. Зарождение и развитие института юридической помощи в Молдавском княжестве. În: *Studii Juridice Universitare*, Nr. 1-2(49-50)/2020, ISSN 1857-4122, pp. 164-174.
2. Смокинэ Андрей, Сухов Вадим. Роль прокурора в обеспечении взыскания с виновного затрат на предоставление гарантируемой государством юридической помощи в уголовном процессе. În: *Studii Juridice Universitare*, Nr. 3-4(51-52)/2020, ISSN 1857-4122, pp. 49-58.
3. Сухов Вадим. Роль Министерства юстиции Республики Молдова в управлении системой юридической помощи, гарантируемой государством. In: *Relații internaționale. Plus*, 2021, nr. 1(19), ISSN 1857-4440, pp. 114-118.
4. Сухов Вадим. Мировые модели предоставления юридической помощи, гарантируемой государством. In: *Relații internaționale. Plus*, 2021, nr. 2(20), ISSN 1857-4440, pp. 120-127.
5. Сухов Вадим. Критерии предоставления бесплатной юридической помощи: международно-правовые аспекты. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 1(247)/ 2022, ISSN 1811-0770, pp. 99-111.
6. Сухов Вадим. Эволюция системы юридической помощи, гарантируемой государством в Республике Молдова. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, Nr. 3(153)/2022, ISSN 1814-3199 / ISSNe 2345-1017, pp. 135-146.
7. Сухов Вадим. Отказ от права на юридическую помощь и принудительная защита: международно-правовые стандарты. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. Nr. 1(60)/2022, ISSN 1857-2405, pp. 22-28.
8. Levandovski Nicolai, Suhov Vadim. Dileme privind reglementarea asistenței juridice obligatorii în legislația procesuală din Republica Moldova în comparație cu normele procesual penale din țările vecine. Propuneri pentru perfecționarea cadrului normativ referitor la instituția apărării. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. Nr. 10/2022, ISSN 2587-3601 / E-ISSN 2587-361X, pp. 11-19.
9. Сухов Вадим. Международные критерии предоставления гарантируемой государством юридической помощи в гражданском судопроизводстве и зарубежный опыт их применения. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. Nr. 1(64)/2023, ISSN 1857-2405, pp. 53-60.
10. Сухов Вадим. Модель предоставления гарантируемой государством юридической помощи в Республике Молдова: нормативное регулирование и

проблемы функционирования. In: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), Nr. 3(163)/2023, ISSN 1814-3199, pp. 163-174.

11. Сухов Вадим. Международные стандарты предоставления юридической помощи жертвам преступлений, и их имплементация в законодательство Республики Молдова. In: *Vector European*, 2023, nr. 2, ISSN 2345-1106, pp. 56-60.

Articole în culegeri de lucrări științifice ale conferințelor naționale și internaționale:

1. Сухов Вадим. Возмещение затрат на предоставление юридической помощи, гарантируемой государством, по законодательству Республики Молдова и других стран. Conferința „*Știință, educație, cultură*”, Vol. II, 2020, Comrat, Moldova, 15 februarie 2020, p. 237-242.

2. Сухов Вадим. Возмещение расходов на предоставление юридической помощи, гарантируемой государством, по уголовным делам. Теория и практика. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței științifice a doctoranzilor "*Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*". Ediția IX, Vol. II, Chișinău, Moldova, 15 iunie 2020, p. 238-244.

3. Сухов Вадим. Научная разработанность тематики юридической помощи, гарантируемой государством. Conferința „*Știință, educație, cultură*”, Vol. I, 2021, Comrat, Moldova, 12 februarie 2021, p. 394-398.

4. Сухов Вадим. Бесплатная юридическая помощь в Бессарабии в период нахождения ее в составе Румынского Королевства. Conferința „*Știință, educație, cultură*”, Vol. I, 2021, Comrat, Moldova, 12 februarie 2021, p. 399-401.

5. Сухов Вадим. Управление системой гарантируемой государством юридической помощи в Республике Молдова. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței internaționale științifico practice "*Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice*". Ediția VII, 2021. Chișinău, Moldova, 26 februarie 2021, p. 322-326.

6. Сухов Вадим. Модели управления системами юридической помощи, гарантируемой государством. Conferința științifică națională a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM "*Metodologii contemporane de cercetare și evaluare. Drep!*". Chișinău, Moldova, 22-23 aprilie 2021, p. 330-336.

7. Сухов Вадим. Европейские региональные стандарты права на бесплатную юридическую помощь. Conferința științifică internațională "*Perspectivile și problemele integrității în Spațiul European al Cercetării și Educației*". Vol. VIII, Partea I, 2021, Cahul, Moldova, 4 iunie 2021, p. 107-113.

8. Сухов Вадим. Исторические и социально-политические предпосылки возникновения института юридической помощи. Conferința științifică cu participare internațională *"Tradiție și inovare în cercetarea științifică"*. Ediția X, Vol. II, 2021. Bălți, Moldova, 8 octombrie 2021, p. 163-168.
9. Сухов Вадим. Международные стандарты права на юридическую помощь. Conferința științifică națională cu participare internațională *"Drepturile persoanei: probleme actuale în lumina jurisprudenței naționale"* dedicată jubileului de 75 ani de viață ai dlui Andrei SMOCHINĂ, profesor universitar, doctor habilitat în drept, cavalier al Ordinului Republicii, Chișinău, 10 decembrie 2021, p. 163-169.
10. Сухов Вадим. Юридическая помощь в Бессарабии в составе Российской империи до судебной реформы 1864 года. Scientific Colection "InterConf", (91): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practicial Conference *"Recent Scientific Investigations"*, 2021, Norway, Oslo, 11-12 December 2021, p. 299-307.
11. Сухов Вадим. Обязанность государства по обеспечению эффективности юридической помощи. Conferința științifico-practică internațională *«Știință, Educație, Cultură»*. Vol. I, 2022, Comrat, Moldova, 11 februarie 2022, p. 507-509.
12. Сухов Вадим. Защита по уголовным делам в Бессарабии в период вхождения в состав Российской империи. Conferința științifico-practică internațională *"Știință, Educație, Cultură"*. Vol. I, 2022, Comrat, Moldova, 11 februarie 2022, p. 510-512.
13. Сухов Вадим. Нормативное регулирование института юридической помощи в Молдавской ССР. Conferința națională științifico-practică *«Инновационное развитие правотворческой и правоприменительной практики в Республике Молдова: проблемы, достижения и перспективы»*, 2022, Comrat, Moldova, 16 februarie 2022, p. 56-72.
14. Сухов Вадим. Компетенция координатора территориального бюро Национального совета по юридической помощи, гарантируемой государством и обеспечение недопустимости вмешательства в его деятельность. Conferința științifico-practică internațională *"Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice"*. Ediția VIII, 2022, Chișinău, Moldova, 25 februarie 2022, p. 314-318.
15. Сухов Вадим. Реформирование системы юридической помощи в Бессарабской губернии после введения в российской империи Судебных уставов 1864 года. Conferința *"Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației"*, Vol. IX, Partea I, 2022, Cahul, Moldova, 3 iunie 2022, p. 127-132.

16. Сухов Вадим. Роль союза адвокатов Республики Молдова в управлении системой юридической помощи, гарантируемой государством, Conferința "*Teoria și practica administrației publice*", Ediția a 26-a, 2022, Chișinău, Moldova, 20 mai 2022, p. 308-310.
17. Suhov Vadim. Problemele acordării asistenței juridice garantate de stat străinilor în timpul examinării de către instanțe cauzelor privind luarea lor în custodie publică. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală*, 8-9 decembrie 2023, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2023, Volum 2, pp. 435-452. ISBN 978-9975-62-531-9.
18. Levandovschii Nicolai, Suhov Vadim. Analiza practicii de aplicare a legislației privind compensarea cheltuielilor judiciare pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat de către Curtea de Apel Comrat și instanțele de judecată din circumscripția acesteia. Conferința științifico-practică internațională "*Știință, Educație, Cultură*". Vol. I, 2023, Comrat, Moldova, 10 februarie 2023, p. 596-600.
19. Сухов Вадим. Нормативное регулирование и проблемы обеспечения обязательной юридической помощи в уголовном судопроизводстве. Conferința științifico-practică internațională "*Știință, Educație, Cultură*". Vol. I, 2023, Comrat, Moldova, 10 februarie 2023, p. 739-747.

ADNOTARE

Suhov Vadim. „Sistemul de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova”. Teza de doctor în drept. Specialitatea: 552.01 - Drept constituțional. Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii, bibliografie din 475 de surse, 188 de pagini de text principal, 2 tabele, 3 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 30 de lucrări științifice.

Cuvinte cheie: asistență juridică gratuită, asistență juridică garantată de stat, acces la justiție, criteriile de acordare, standarde internaționale, asistență juridică obligatorie, dreptul la apărare, sistem de asistență juridică.

Scopul lucrării: analiza cuprinzătoare și evaluarea sistemului de asistență juridică garantată de stat din Republica Moldova din perspectiva opiniilor doctrinare și standardelor internaționale pentru identificarea domeniilor problematice și a neregulilor.

Obiectivele studiului: analiza situației științifice în domeniul cercetării în cadrul doctrinei internaționale și naționale pentru înțelegerea stării actuale; studierea detaliată și analiza standardelor internaționale referitoare la dreptul la asistență juridică garantată de stat, cu scopul identificării punctelor de referință pentru evaluarea sistemului național; analiza științifică, normativă și practică a organizării funcționării sistemelor de asistență juridică garantate de stat la nivel internațional și național; elaborarea definiției "sistemului de asistență juridică garantată de stat" pentru a defini clar obiectul cercetării și pentru a asigura o înțelegere comună; analiza detaliată a criteriilor internaționale și a caracteristicilor acordării asistenței juridice garantate de stat în funcție de domeniile relațiilor sociale reglementate pentru identificarea diferențelor și asemănarilor în practica națională; studiul detaliat și analiza condițiilor și procedurilor de acordare a asistenței juridice garantate de stat în Republica Moldova în lumina criteriilor internaționale și identificarea problemelor juridice și instituționale care afectează procesul de acordare a acestora; elaborarea propunerilor de modificare a legislației în scopul îmbunătățirii sistemului de asistență juridică garantate de stat.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării sunt determinate de analiza cuprinzătoare și evaluarea sistemului existent de asistență juridică garantată de stat din Republica Moldova, prin prisma ideilor doctrinare și a standardelor internaționale; identificarea circumstanțelor care creează dificultăți în funcționarea sistemului și a factorilor care împiedică accesul complet și neîngrădit la această asistență; elaborarea căilor optime de depășire a dificultăților identificate și îmbunătățirea funcționării sistemului.

Problemă științifică importantă soluționată constă în analiza și evaluarea actelor normative care reglementează funcționarea sistemului de asistență juridică garantată de stat, precum și practica lor aplicată, din perspectiva standardelor internaționale și elaborarea unor recomandări care ar putea contribui la optimizarea sa.

Semnificația teoretică și valoarea aplicată a lucrării se exprimă în concretizarea standardelor internaționale teoretice generale referitoare la asistența juridică garantată de stat; identificarea problemelor teoretice și practice privind funcționarea sistemelor de asistență juridică garantată de stat în Republica Moldova, analiza și evaluarea acestora în contextul standardelor menționate anterior; formularea propunerilor concrete, fundamentate pe rezultatele cercetării, pentru îmbunătățirea legii; posibilitatea utilizării materialelor de cercetare și a concluziilor și recomandărilor formulate în activitatea normativă și aplicativă a dreptului, precum și în procesul educațional în pregătirea cadrelor juridice..

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele activității științifice pe diverse aspecte ale tematicii acestei teze au fost prezentate la mai multe conferințe internaționale și naționale, publicate în reviste științifice, care au contribuit la îmbogățirea fundamentelor teoriei funcționării sistemelor de asistență juridică garantată de stat.

АННОТАЦИЯ

Сухов Вадим. «Система юридической помощи, гарантируемой государством, в Республике Молдова». Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность: 552.01 – Конституционное право. Кишинэу, 2024 г.

Структура диссертации: введение, 4 главы, заключение, библиография из 475 источников, 188 страниц текста работы, 2 таблицы, 3 рисунка. Полученные результаты опубликованы в 30 научных работах.

Ключевые слова: бесплатная юридическая помощь, гарантируемая государством юридическая помощь, доступ к правосудию, критерии предоставления, международные стандарты, обязательная юридическая помощь, право на защиту, система юридической помощи.

Цель работы: комплексный анализ и оценка существующей в Республике Молдова системы юридической помощи, гарантируемой государством, с точки зрения доктринальных мнений и международных стандартов для выявления проблемных областей и несоответствий.

Задачи исследования: анализ научной ситуации в области исследования в рамках международной и национальной доктрин для понимания текущего состояния; углубленное изучение и анализ международных стандартов, относящихся к праву на юридическую помощь, гарантируемую государством, с целью выявления ориентиров для оценки национальной системы; научный, нормативный и практический анализ организации функционирования систем юридической помощи, гарантируемой государством, на международном и национальном уровнях; выработка определения «системы юридической помощи, гарантируемой государством» для четкого определения объекта исследования и обеспечения единого понимания; детальный анализ международных критериев и особенностей предоставления гарантируемой государством юридической помощи в зависимости от области регулируемых социальных отношений для выявления различий и сходств в национальной практике; углубленное исследование и анализ условий и порядка предоставления гарантируемой государством юридической помощи в Республике Молдова сквозь призму международных критериев и выявление правовых и институциональных проблем, влияющих на процесс ее предоставления; разработка предложений по изменению законодательства с целью усовершенствования системы юридической помощи, гарантируемой государством.

Новизна и научная оригинальность работы определяются всесторонним изучением и оценкой существующей в РМ системы юридической помощи, гарантируемой государством, сквозь призму доктринальных идей и международных стандартов; выявлением обстоятельств, создающих трудности для функционирования системы, и факторов, препятствующих полной и беспрепятственной доступности данной помощи; выработкой оптимальных путей преодоления выявленных трудностей и улучшения функционирования системы.

Решенная важная научная проблема заключается в анализе и оценке нормативных актов, регулирующих функционирование системы гарантируемой государством юридической помощи, а также практики их применения, с точки зрения международных стандартов и в выработке рекомендаций, которые могут способствовать ее оптимизации.

Теоретическая значимость и прикладная ценность работы выражаются в конкретизации общетеоретических международных стандартов, относящихся к гарантируемой государством юридической помощи; выявлении теоретических и практических проблем функционирования систем гарантируемой государством юридической помощи в РМ, их анализе и оценке сквозь призму вышеуказанных стандартов; внесении конкретных, обоснованных результатами исследования предложений *de lege ferenda*; в возможности использования материалов исследования и сформулированных выводов и рекомендаций в нормотворческой и правоприменительной деятельности, а также в учебном процессе при подготовке юридических кадров

Внедрение научных результатов: Результаты научной деятельности по различным аспектам темы данного диссертационного исследования были представлены на нескольких международных и национальных конференциях, опубликованы в научных журналах, что способствовало обогащению основ теории функционирования систем юридической помощи, гарантируемой государством.

ANNOTATION

Sukhov Vadim. "The system of state-guaranteed legal aid in the Republic of Moldova". PhD thesis in law. Specialty: 552.01 - Constitutional law. Chisinau, 2024

Thesis structure: introduction, 4 chapters, conclusion, bibliography from 475 sources, 175 pages of the text of the work, 2 table, 3 figures. The results obtained are published in 30 scientific papers.

Key words: free legal aid, state-guaranteed legal assistance, access to justice, criteria for provision, international standards, mandatory legal assistance, right to defence, legal assistance system.

Purpose of the thesis: comprehensive analysis and evaluation of the existing state-guaranteed legal assistance system in the Republic of Moldova from the perspective of doctrinal opinions and international standards to identify problematic areas and discrepancies.

Objectives of the study: analyzing the scientific situation in the field of research within international and national doctrines to understand the current state; in-depth study and analysis of international standards related to the right to state-guaranteed legal aid to identify benchmarks for evaluating the national system; scientific, normative, and practical analysis of the organization of state-guaranteed legal assistance systems at the international and national levels; developing the definition of "state-guaranteed legal assistance system" to clearly define the research object and ensure a common understanding; detailed analysis of international criteria and features of providing state-guaranteed legal assistance depending on the areas of regulated social relations to identify differences and similarities in national practice; in-depth study and analysis of the conditions and procedures for providing state-guaranteed legal assistance in the Republic of Moldova through the prism of international criteria and identifying legal and institutional problems affecting the provision process; developing proposals to amend legislation to improve the state-guaranteed legal assistance system.

The novelty and scientific originality of the work are determined by the comprehensive examination and assessment of the existing system of state-guaranteed legal assistance in the Republic of Moldova, through the prism of doctrinal ideas and international standards; the identification of circumstances that create difficulties in the functioning of the system and factors that hinder full and unimpeded access to such assistance; the development of optimal ways to overcome the identified difficulties and improve the functioning of the system.

Solved important scientific problem consists of analysing and evaluating the regulatory acts governing the functioning of the state-guaranteed legal assistance system, as well as the practice of their application, from the perspective of international standards and in developing recommendations that could contribute to its optimization.

Theoretical significance and applied value of the thesis are expressed in the concretization of general theoretical international standards relating to state-guaranteed legal assistance; identification of theoretical and practical problems regarding the functioning of state-guaranteed legal assistance systems in the Republic of Moldova, their analysis, and evaluation in the context of the aforementioned standards; formulation of concrete proposals, based on research results, for legal improvement; the possibility of using research materials and the formulated conclusions and recommendations in normative and applied legal activities, as well as in the educational process in training legal professionals.

Implementation of scientific results: The results of scientific activity on various aspects of the topic of this dissertation research were presented at several international and national conferences, published in scientific journals, which contributed to the enrichment of the foundations of the theory of functioning of state-guaranteed legal aid systems.

SUHOV VADIM

**SISTEMUL DE ASISTENȚA JURIDICĂ GARANTATĂ DE STAT ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

552.01 – DREPT CONSTITUȚIONAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 03.09.2024
Hârtie ofset. Tipar digital
Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei: 60x84 1/16
Tiraj: 25 exemplare
Comanda nr. 106/24
